

Edvardas Martinavičius (Martinus) prisimena 1941m. "birželinius"

(pasakota Vyt. Donielai)

[...] Dabar apie birželinius ir mano medžioklę jų gauti. Kaune tada buvo du didesni prekybininkai pašto ženklais: J. Liubinskas Laisvės Alėjoje, netoli Centrinio pašto ir K. Grinienė Mickevičiaus gatvėje. Aš užeidavau tik pas Grinienę. Turbūt Grigaliūnas jai siūlė pirkti Telšių parodinių, bet ji sakė, kad neturinti tiek pinigų.

Kelionę dviračiu pradėjau nuo Panevėžio pašto, nuvažiuojęs sunkvežimiu Lietuvos Cukraus Bendrovės. Man pardavė tik dešimt serijų, berods antros spausdinimo laidos. Dar buvo 15 kapeikų juodų pirmos [spausdinimo] laidos, irgi paėmiau dešimt vienetų. Toliau važiuoju į Šiaulius, pravažiuodamas kažkokiame miestelyje didelę sumaištį. [. . .] Šiauliuose centre jau mažai bebuvo "Nepriklausoma Lietuva" ženklų. Iš ten važiuodamas į Telšius, mažame miestelyje dar radau keletą "Neprikl. Liet.", daugiau dviejų kapeikų. Pernakvojęs pas ūkininką ant šieno, ryte keliavau į Telšius. Saulėtą rytą pirmą kartą vieškelyje priekyje pamačiau susidarantį smėlio sūkurį – uraganą. Telšių pašte prie aptarnavimo langelio buvo tik 5 – 60 (be 30) kapeikų ir vienas rublis pirmos laidos "Laisvi Telšiai". Nupirkau po 20 ženklų. Vieną voką su šiais ženklais nelabai noriai padarė CTO. Tada tęsiau į Alsėdžius, turėdamas daug įvairių rusiškų ženklų, net iki 5 rublių Lenino. Bet pašto viršininkas sakė, kad štampos nebėra. Tik parodė ant voko 80 kapeikų porelę CTO. 50 markių jau nebeturėjau.

Gal už poros dienų, gavęs iš brolio pinigų per Telšius, nusipirkęs 20 serijų 5 – 60 kapeikų ir 1 rublį jau antros laidos (kur 1 rublis pasirodė vėliau, perspausdintas atvirkščiai), nuvažiuoju į Raseinius. Man davė pirmo spausdinimo visus lapelius 5 – 60 kapeikų 50 serijų. Prisimenu, 30 kapeikų buvo ir skirtingos spalvos lapelis. Bet jo nepaėmiau. Gaila. Tos spalvos Raseinių 30 kapeikų ženklas ir nebeliko įtrauktas į abartus. Tada iš Kauno siunčiau laišką padaryti CTO du vokus su didžiosiomis raidėmis ir kelias serijas ant lapelių su mažosiomis raidėmis. Man buvo įdomu tik nevartoti ir vartoti, bet ne vokai. Berods, vieną CTO voką perleidau ir Tau [= Vyt. Donielai] vėliau.

Vokiečių okupacijos metu vyko paprastas birželiniais pasikeitimas. Iš pulkininko Kareivos (po pirmos rusų okupacijos jis buvo Panevėžio spirito gamyklos direktorius), kuris buvo man esant Ginklavimo Vadyboje braižytoju, mano viršininkas. Iš jo gavau ir Panevėžio guminių šampų seriją, ir normalių Zarasų ir Rokiškio serijas.

Daug birželinių ženklų nupirkau iš J. Liubinsko, jam nuvažiuoju į JAV. Aš tada buvau Darwin'e [uostas šiaurės Australijoje] du metus. Jis daug pasiūlydavo iš turimų atsargų, pavyzdžiui Raseinių stambaus šrifto visus vartotus ir nevartotus ir abartus. Ukmergės visai švarius ir štampuotus. Daug Rokiškio porelėmis ir apverstais perspausdinimais, Zarasų net pora vokų, siųstų Eugenijaus Petrausko sau. Tik vėliau [tuos vokus] sukarpiau, nes buvo maišyti, perspausdinti juodai ir raudonai. Iš jo pirkau ir 25 centų šlingeną ir Vaitkaus seriją ir vartotus. Mokėdavau jo dukteriai West Concord [Sydney] ligoninėje [, kur ji dirbo] sesele. Kadangi susirašinėjimas užtrūkdavo, tai kai ko nebegaudavau, nes kitam pardavęs.

DP Wuerzburgo stovykloje sutikau buvusį telefono ir telegrafo inžinierių. Jis sakė pirkęs Telšių visų po vieną. Bet bėgdamas nepasiėmęs. Gaila, galėjo būti proga gauti daug įvairių Telšių.

Šioje stovykloje sutikau J. Mackų. Jis ilgą laiką buvęs Pagėgių pašto viršininkas. Jo pavardė tada buvo Mockus. Tubūt esant Klaipėdos krašte, Klaipėdos ženklais jis galėjo pasipelninti parduodant šiuos ženklus vokiečiams esant infliacijai. Kai pasirodė birželiniai ženklai, jis buvo Vilniaus 6-to pašto viršininkas. Kada buvo Vilniaus užspaudimas ant 80 kapeikų, du lapai po 50 ženklų buvo perspausdinti apverstai. Sakė, vieną lapą pasiėmė jis, o kitą vokiečiai (atrodo, toks prižiūrėtojas buvo). Turėdamas patirties su Klaipėdos ženklais, ir su Vilniaus ženklais darė įvairius mainus. Turėjo ir normalų 80 kapeikų lapą. Iš apverstų turėjo dar dvi trejukes, vieną man perleido [vėliau tą trejukę perleidau Tau = Vyt. Donielai]. Davė trejukę ir iš normalaus lapo. Iš savo apversto davė dar pavieniais. Buvau pasikeitęs į Alsėdžių 2 - 60 kapeikų, kuriuos gavau. Taip pat turėjo du vokus, siųstus sau iš artimos vietovės registruotus. Vieną su Vilniaus kalendoriniu antspaudu perleido man, o kitą su rusišku štampu – neva įdomesniu – pasiliko sau. Trūkstantį Telšių pirmo spausdinimo 30 kapeikų vidutinį šriftą pakeitė į antro spausdinimo smulkų šriftą.

[...]

Edvardo Martino prisiminimuose minima reta "Vilniaus" 80 kap. apversta trejukė. Kairėje ženklas su tarpeliu tarp L - N, dešinėje ženklas su tarpeliu tarp I - U.